

Sygn. akt I USK 199/22

POSTANOWIENIE

Dnia 8 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania E. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Sosnowcu
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 marca 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 9 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 243/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od skarżącej E. L. na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Sosnowcu kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 marca 2022 r. w sprawie, sygn. akt III AUa 243/22 Sąd Apelacyjny w Katowicach Wydział III Pracy i Ubezpieczeń oddalił apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 2 grudnia 2021 r. sygn. akt XI U 2093/20, którym Sąd ten oddalił odwołanie skarżącej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Sosnowcu z dnia 18 września 2020 r. o odmowie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres po 1 września 2020 r.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku złożyła odwołująca się i wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do

ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy art. 378 § 1 k.p.c. i art. 327¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. poprzez:

a) brak przytoczenia i oceny przez Sąd drugiej instancji wszystkich istotnych zarzutów prawnych podniesionych w apelacji tj. całkowite pominięcie zarzutów apelacyjnych dotyczących naruszenia przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego: art. 12 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz nierozpoznanie części zarzutów opartych na art. 233 § 1 k.p.c.;

b) wskazanie własnych ustaleń faktycznych w sposób niepełny i niejasny, pominięcie części zgromadzonego materiału, w tym orzeczenia Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w [...] z dnia 9 stycznia 2019 r. zaliczającego ubezpieczoną do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;

c) brak odniesienia do ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji i brak wyraźnego wskazania, które ustalenia faktyczne zostały podzielone przez Sąd drugiej instancji, a które fakty zostały ustalone odmiennie i jaka jest podstawa dokonanej zmiany;

2. art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 286 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. poprzez:

a) brak ustalenia przez Sąd wpływu posiadanych przez ubezpieczoną ograniczeń związanych z chorobą ubezpieczonej na możliwość wykonywania pracy biurowej i pominięciu, iż praca taka również wymaga czynności manualnych i fizycznych, którym ubezpieczona z uwagi na dysfunkcje w zakresie narządu ruchu nie jest w stanie w pełni sprostać;

b) nierozpoznanie wniosków dowodowych zgłoszonych przez ubezpieczoną w punkcie 3 a i b apelacji;

c) pominięcie orzeczenia Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w [...] z dnia 9 stycznia 2019 r. zaliczającego ubezpieczoną do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to: naruszenie art. 12 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na pominięciu stopnia niepełnosprawności ubezpieczonej przy ocenie jej niezdolności do pracy, podczas gdy z posiadanego przez ubezpieczoną umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wynika, iż jest zdolna do pracy tylko w warunkach pracy chronionej oraz poprzez stosowanie automatyzmu polegającego na odmowie uznania ubezpieczonej za częściowo niezdolną do pracy jedynie z uwagi na podniesienie przez nią kwalifikacji i automatyczne przyjęcie, iż osoba z wyższym wykształceniem do pracy jest zdolna niezależnie od podnoszonych przez ubezpieczoną ograniczeń w pracy biurowej związanych z jej chorobą i niepełnosprawnością.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania został oparty na:

- wystąpieniu rozbieżności w orzecznictwie polegającej na tym, iż stanowisko Sądu drugiej instancji jest sprzeczne z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego;
- wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego polegającego na potrzebie oceny w świetle art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w zw. z art. 12 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jaki wpływ ma orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na ocenę niezdolności do pracy, czy w sytuacji gdy z orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wynika, iż dana osoba jest zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, to jednocześnie skutkować to powinno oceną, iż jest co najmniej częściowo niezdolna do pracy na ogólnym rynku pracy, czy możliwy jest automatyzm polegający na przyjęciu, iż niezależnie od posiadanego schorzenia i stopnia niepełnosprawności oraz wynikających z powyższego stanu rzeczy ograniczeń, każda osoba z wyższym wykształceniem jest zdolna do pracy umysłowej (np. biurowej).

Na uzasadnienie wniosku skarżący wskazał, że Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, iż: „Przy ocenie niezdolności do pracy warunkującej prawo do renty z tego tytułu orzeczenie o stopniu niepełnosprawności nie może być pomijane.” (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 stycznia 2020 r., III UK 21/19 oraz cyt. w uzasadnieniu orzecznictwo tj.: „por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 lutego 2005 r., I UK 179/04, LEX nr 375620; z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 340; z dnia 17 lutego 2009 r., I UK 233/08, LEX nr 736713; z dnia 28 września 2011 r., I UK 96/11, LEX nr 1102261, z dnia 4 października 2013 r., I UK 101/13, LEX nr 1555081; z dnia 20 czerwca 2018 r., I UK 162/17, LEX nr 2508618”). W ocenie skarżącej Sąd drugiej instancji naruszył więc art. 378 § 1 k.p.c. oraz 382 k.p.c. i nie dokonał analizy orzeczenia Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w [...] z dnia 9 stycznia 2019 r. zaliczającego ubezpieczoną do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności w świetle art. 12 ustęp 1 i 3 ustawy rentowej w związku z art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji. W niniejszej sprawie wykładnia dokonana przez Sąd Apelacyjny w Katowicach jest sprzeczna z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego pomimo braku okoliczności, które pozwoliłyby na jednostkową jej ocenę sprzeczną z orzecznictwem Sądu Najwyższego w powołanym zakresie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od skarżącej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej

ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez Sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Postawiona w uzasadnieniu wniosku kwestia została ograniczona do ogólnikowego (retorycznego) pytania bez powiązania sygnalizowanego zagadnienia z odpowiednią jurydyczną argumentacją, którą autor skargi wykazałby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że niepełnosprawność nie jest odpowiednikiem niezdolności do pracy rozumianej jako utrata zdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i braku rokowań co do odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu (art. 12 ust. 1 tej ustawy), gdyż zdefiniowana została jako spowodowana naruszeniem sprawności organizmu niezdolność do wypełniania ról społecznych, która może, ale nie musi, powodować niezdolność do pracy (art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 573 z późn. zm.). Z tego względu orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, nawet znacznym ani nie jest równoznaczne z orzeczeniem o niezdolności do pracy jako przesłance prawa do renty, ani nie przesądza o istnieniu niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej (por. wyroki: z dnia 17 lutego 2009 r., I UK 233/08, LEX nr 736713; z dnia 14 czerwca 2012 r., I UK 17/12, LEX nr 1229807; z dnia 14 grudnia 2017 r., II UK 629/16, LEX nr 2435650 czy postanowienie z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 271/17, LEX nr 2540113).

Wbrew stanowisku skarżącej, zacytowany przez nią wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2020 r., III UK 21/19 potwierdza stanowisko Sądu Apelacyjnego, który wskazał, że orzeczenie o niepełnosprawności może mieć wpływ na ustalenie niezdolności do pracy, chociaż nie jest to wpływ przesądzający, ponieważ nie ma podstaw do utożsamiania pojęć prawnych "niezdolności do pracy" (art. 12 ust. 1 u.e.r.f.u.s.) oraz "niepełnosprawności" (art. 1 i art. 3 ustawy z 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Każde z nich posiada odmienną definicję legalną. Definicja prawna pojęcia "niepełnosprawności" została ujęta szerzej niż definicja prawna pojęcia "niezdolności do pracy. Zgodnie z

doktryną jeżeli skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji jest sprzeczna z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa SN (tak: Komentarz do Art. 398⁹ k.p.c. Zieliński 2022, wyd. 11/Zieliński/Flaga - Gieruszyńska, Legalis). W niniejszej sprawie wykładnia dokonana przez Sąd Apelacyjny w Katowicach jest tożsama z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego.

Uzasadnienie wniosku skarżącej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jedynie alternatywną ocenę materiału dowodowego, co usuwa się na ogół i co do zasady spod weryfikacji kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Polemika skarżącej z dokonaną oceną dowodów, prowadząca do zakwestionowania ustalonego przez Sąd orzekający stanu faktycznego sprawy nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nie można uznać za zasadne zarzutów sformułowanych jako zarzuty naruszenia prawa materialnego, które w istocie sprowadzają się do polemiki z ustaleniami poczynionymi przez sąd drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2013 r., III CSK 190/12, LEX nr 1324295).

Ponadto przypomnieć trzeba, że ustawodawca w ustawie emerytalnej odróżnia dwa aspekty niezdolności do pracy, tj. ekonomiczny (obiektywne pozbawienie danej osoby możliwości zarobkowania w drodze wykonywania jakiegokolwiek pracy lub pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji) oraz biologiczny (stan organizmu dotkniętego schorzeniem naruszającym jego sprawność). Dopiero koniunkcja tych dwóch elementów pozwala na uznanie danej osoby za niezdolną do pracy. Powyższe stanowisko ma tę konsekwencję, że nie jest niezdolnością do pracy niemożność wykonywania zatrudnienia spowodowana innymi przyczynami niż naruszenie sprawności organizmu, jak też odwrotnie - nie jest ową niezdolnością biologiczny stan kalectwa lub choroby nieimplikujący wskazanych wyłączeń lub ograniczeń w świadczeniu pracy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 167/03, OSNP 2004 nr 18, poz. 320; z dnia 14 czerwca 2005 r., I UK 278/04, LEX nr 375618; z dnia 18 maja 2006 r., II UK 156/05, LEX nr 1001299; z dnia 3 grudnia 2008 r., I UK 54/08, LEX nr 1001284; z dnia 8 czerwca

2010 r., II UK 399/09, LEX nr 611421 i z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 64/10, LEX nr 653663). Dlatego ostateczna ocena, czy ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy musi uwzględniać - zgodnie z art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej - także inne elementy, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej przez ubezpieczonego pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (pkt 1 postanowienia). W odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt 2 sentencji postanowienia.

[SOP]

[ł.n.]